

Διαζύγιο, ελευθερία ή φθορά;

Αρχιμανδρίτου Σαράντου Σαράντη

Το θέμα, όπως διατυπώνεται, είναι διαζευκτικό. Η διάζευξη όμως αυτή δεν δηλώνει υποχρεωτικά μια αντίθεση, γιατί, όπως έχει δοθεί, και μάλιστα πάρα πολύ σωστά, δηλώνει ότι, όταν ζητήσεις την ελευθερία σου, προφανώς προτίθεται να διαλύσεις κάποια αλλά πράγματα γύρω σου.

Αυτήν την βασική νομοτελειακή αρχή θα πρέπει να τοποθετήσουμε στην σημερινή μας συνάντηση και στην σημερινή μας εισήγηση, γιατί είναι ολοφάνερο ακριβώς το γεγονός, γιατί, όταν βρίσκεσαι μέσα στον χώρο τον ευλογημένο της οικογενείας και ζητήσεις την ελευθερία σου - όπως εννοείται κοσμικά, τότε ασφαλώς η ελευθερία αυτή είναι συνδυασμένη με την φθορά και με την διάλυση πολλών πραγμάτων και ειδικά πολλών προσωπικοτήτων γύρω σου. Από την Ορθόδοξη Εκκλησία μας το θέμα δεν τίθεται διαζευκτικά, γιατί κάθε φορά που ευλογείται ένας γάμος, ευλογείται με μία υπερχρονική κατάφαση και ποτέ με διάζευξη.

Επιτρέψτε μου να τοποθετήσω πιο φυσικά τα πράγματα και με μία φυσιοκρατική αντίληψη και σκέψη θα μπορούσα να πω κάτι που είναι εντελώς αυτονόητο. Μπορούμε να αλλάξουμε την κυκλοφορία του αίματός μας;

Έχουμε σκεφτεί ποτέ να το κάνουμε αυτό;

Αλλά κι αν σκεφτούμε να το κάνουμε, αυτό είναι κατορθωτό; είναι εφικτό;

Μπορούμε να πούμε στην καρδιά μας, έστω για λίγα λεπτά της ημέρας, ότι πρέπει να ξεκουράζεται; το 'χουμε σκεφτεί αυτό; Αλλά κι αν το σκεφτούμε, αυτό είναι κατορθωτό;

Μπορούμε σε κάποια όργανα του σώματός μας να τούς δώσουμε την εντολή ή το ελεύθερο να λειτουργούν με την συχνότητα που θέλουμε εμείς ; σύμφωνα με μία διαφορετική από την μέχρι τώρα φυσιολογική τους λειτουργία-κατάσταση; Μπορούμε να αλλάξουμε τους ρυθμούς με τους οποίους κινείται όλος ο σωματικός μας παράγοντας, χωρίς να

διαταραχθεί η υγεία μας; Μερικά πράγματα μπορούν να γίνουν. Μερικά όμως, μερικές λειτουργίες πάρα πολύ βασικές, ούτε καν σκεφτόμαστε ότι μπορούν να επισυμβούν.

Έτσι είναι και η οικογενειακή κατάσταση.

Το Πνεύμα το Άγιο συναρμόζει-συναρμολογεί τούς δύο συζύγους σε μια αχώριστη ενότητα, η οποία παράγει επίσης ενότητα και δημιουργία.

Παρεμβαίνοντας ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής μέσα σ' αυτό τον χώρο, αλλά και σ' αυτήν την νοοτροπία της οικογενείας, αλλά και γενικότερα στην πνευματική μας ζωή, λέγει ότι η ελευθερία εννοείται ως υπακοή στο θέλημα του Θεού. Και όντως είναι ελεύθερος και χαίρεται την ελευθερία του ο άνθρωπος, ο οποίος είναι υπάκουος στο θέλημα του Θεού και επομένως ευρισκόμενος μέσα στον χώρο της οικογενείας του απολαμβάνει την μείζονα ανθρώπινη ευτυχία και προετοιμάζεται για την μέλλουσα ευτυχία και μακαριότητα.

Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής στηρίζεται στον απόστολο Παύλο και δη στην προς Εφεσίους επιστολή του και δίνει τις ευλογημένες ανθρώπινες διαστάσεις της συζυγικής ελευθερίας και της συζυγικής αγάπης. Ο απόστολος Παύλος - και προεκτείνοντας την σκέψη του αποστόλου Παύλου ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής- λέγει: «Αγαπώ τον σύζυγό μου; Αγαπώ και τον Χριστό. Αγαπώ τον Χριστό; Αγαπώ και τον σύζυγό μου. Αγαπώ την σύζυγό μου; Αγαπώ και τον Χριστό και αντίστροφα», επομένως η αγάπη δεν είναι μία συναισθηματική ή αόριστη κατάσταση, μη οριοθετούμενη εκκλησιολογικά.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μας έχει το παν-κριτήριο της αγάπης, το οποίο όμως δεν είναι ένα κριτήριο χωρίς συγκεκριμένη συχνότητα και χωρίς συγκεκριμένες διαστάσεις.

Η μία διάστασή της είναι η οριζόντια, δηλαδή ο συνάνθρωπος και -θεσμικά και μυστηριακά κατοχυρωμένη η αγάπη προς το συζυγικό πρόσωπο. Και η άλλη διάσταση είναι η κάθετη, προς τον Κύριό μας. επομένως και οι δύο αυτές διαστάσεις συναρμολογούν και συνθέτουν την θεανθρώπινη λειτουργία της αγάπης, η οποία βιώνεται χαρισματικά μέσα στην κάθε οικογένεια και διευρύνεται συν το χρόνο στην ευρύτερα οικογένεια πού είναι η Εκκλησία μας.

Ο άγιος 'Ιωάννης ο Χρυσόστομος -"συμφωνώντας" με τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή- λέγει ότι ο Κύριός μας βρίσκεται ο ίδιος αυτό-προσώπως και όχι μόνος του, αλλά με τη μητέρα του -την Παναγία

μητέρα-, και όχι μόνοι τους, αλλά και με τους αγίους Αποστόλους. Επομένως όλο το εκκλησιολογικό δυναμικό της πρώτης Εκκλησίας με παρόντα τον Ιδρυτή της, τον Θεάνθρωπο Κύριό μας, βρίσκεται στον γάμο της Κανά, και εκεί γίνεται το πρώτο θαύμα, το οποίο είναι η μετατροπή του νερού σε κρασί, και λέει πάλι ο Χρυσόστομος ότι η μετατροπή αυτή δηλώνει την μετατροπή της βιολογικής ή συναισθηματικής αγάπης σε θειότερα -πιο θεϊκή δηλαδή-, σε γλυκύτερα και σε ανωτέρα, δηλαδή θεανθρώπινη αγάπη.

Επίσης λέγει ο Χρυσόστομος ότι θα μπορούσε ο Κύριός μας να μη βρεθεί για πρώτη φορά και να θαυματουργήσει σ' ένα τέτοιο χώρο και σε τέτοιες συνθήκες. Θα μπορούσε να θαυματουργήσει σε κάποιο άλλο περιβάλλον, σε κάποια «πνευματικότερη» συνάθροιση (το πνευματικότερη σε εισαγωγικά) και όχι σ' ένα, έτσι, κοσμικό γεγονός, όπως είναι, όπως ήταν, όπως πάντοτε ήταν ο γάμος.

Και ευρισκόμενος μέσα σ' αυτό το κοσμικό γεγονός και θαυματουργώντας για πρώτη φορά δίνει το μεγάλο μήνυμα, ότι ο γάμος δεν είναι ένα τυχαίο γεγονός, αλλά ακτινωτά και σταδιακά αγκαλιάζει ολόκληρη την ζωή των ανθρώπων.

Διότι μετά την ευλογούμενη και αγιαζόμενη και χριστοποιούμενη και εκκλησιοποιούμενη αγάπη των δύο συζύγων, την καταξιούμενη αυτή αγάπη -στον βαθμό που και οι δύο σύζυγοι δέχονται την καταξίωση αυτή- έρχεται η δημιουργία νέων ανθρώπων. Από την έκρηξη της αγάπης των δύο ανθρώπων ή από κάτι λιγότερο έρχεται η δημιουργία νέων ανθρώπων.

Οι δύο άνθρωποι αυτοί ξεκίνησαν -μιλούμε για τον γάμο της Κανά- χωρίς την συγκεκριμένη αρχική παρέμβαση του Κυρίου μας. Έχουν γνωρισθεί μόνοι τους από κάποιες συνθήκες και επομένως η πρώτη γνωριμία είναι ελεύθερη και επαφίεται στην προσωπική επιλογή, την ανθρώπινη επιλογή του καθενός, η οποία στην συνέχεια προσφέρεται και δωρείτε προς τον Θεάνθρωπο Κύριο και ανοίγεται προς Αυτόν κάθε δυνατότητα, για να θαυματουργήσει.

Στον γάμο λοιπόν της Κανά έχουμε το πρώτο θαύμα, κατά το οποίο βασικό ρόλο παίζει η Κυρία Θεοτόκος, η Παναγία μας, η οποία είναι έμπειρη κατά την πνευματική εμπειρία όλου αυτού του φάσματος της οικογενείας, και ενισχύει-καθοδηγεί και φωτίζει τις ανθρώπινες σχέσεις και όλα τα του γάμου.

Το ίδιο συμβαίνει και στους αγίους αποστόλους, οι οποίοι παρίστανται όχι απλώς μάρτυρες, αλλά συνδαιτυμόνες σ' αυτό το μεγάλο μυστήριο της ζωής, το οποίο μας προεκπαιδεύει για την θητεία μας και την επιτυχημένη ζωή μας στην βασιλεία των ουρανών. Γιατί μέσα στον χώρο της οικογενείας, καταρχήν της συζυγίας και στην συνέχεια στον χώρο της οικογενείας και των σχέσεων όλων των μελών αναμεταξύ τους, μαθαίνει κανείς να διευρύνει τις ικανότητές του, να αποκτά την διάκριση της επικοινωνίας με τούς συνομηλικούς του, με τούς μεγαλύτερους και με τούς μικρότερους, κι επομένως όλη η προσωπικότητα του ανθρώπου καταξιώνεται συγκεκριμένα, αγαπητικά, χαρισματικά μέσα στις ανθρώπινες σχέσεις.

Επειδή λοιπόν το μυστήριο του γάμου είναι το πρώτο θαύμα το οποίο ευλόγησε, αλλά και αενάως ευλογεί ο Κύριός μας μέσα στην Εκκλησία, γι' αυτό και η Ορθόδοξη Εκκλησία μας παρέλαβε αυτό το πρώτο θαύμα του Κυρίου μας ως μεγάλο μυστήριο.

Το θεσμοθέτησε ως μεγάλο μυστήριο, προσέθεσε και διαφόρους συμβολισμούς, ευχές, και αυτό το οποίο απολαμβάνει ο λαός μας μέσα στο μυστήριο του γάμου είναι η χαρά της βασιλείας των ουρανών, πού αντικατοπτρίζεται στα ανθρώπινα πράγματα.

Ο άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης λέγει πώς ό,τι τελούμε επί της γης, μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία μας, είναι εικόνα του ουρανού. και επομένως ο γάμος είναι εικόνα του ουρανού όσον αφορά την αγάπη την συγκεκριμένη, την καταξίωση των σχέσεων και την επιτυχημένη επικοινωνία των ανθρώπων μεταξύ τους.

Θα μπορούσαμε και αντίστροφα να πούμε ότι αυτό το οποίο τελείται επί της γης στην στρατευόμενη Εκκλησία μας έχει προέκταση και αναφορά προς τον ουρανό, κι επομένως το μυστήριο αυτό ξεκινάει με πρώτον εκείνον ο οποίος ετελεσιούργησε το θαύμα του, τον Κύριο.

Σ' όλη την διάρκεια της οικογενειακής ζωής παρεμβαίνει θετικά και χαρισματικά η Παναγία μας, αποτρέπει κινδύνους και ενισχύει τις θελήσεις μας και την αγάπη μας, και οι άγιοι Απόστολοι εξακολουθούν με τις θεοφώτιστες παρεμβάσεις τους και τις συμβουλές τους και τον λόγο τον καινοδιαθηκικό να σφυρηλατούν αυτό το ευλογημένο σχήμα της οικογενείας.

Ο ορθόδοξος λαός μας έχει παραλάβει αυτό το μεγάλο μυστήριο του γάμου με πάρα πολύ ενθουσιασμό, Το 'χει προσλάβει και διαρκώς μέσα στον διάβα του χρόνου -πολλούς αιώνες τώρα- ευλογεί τα νέα

ζευγάρια, αλλά και τις προεκτάσεις όλης της υπόλοιπης ζωής τους. Γιατί μέσα στο μυστήριο του γάμου δεν αναφέρεται μόνο η σχέση τους, αυτή καθ' εαυτή -και η σωματική αλλά και η Ψυχική- αλλά και όλη η υπόλοιπη σύμφωνη δημιουργία τους, τόσο στο κοσμικό, στο βιοτικό επίπεδο, όσο στο πνευματικό, με κορυφαίο αίτημα να λάμψουν και οι δύο, αλλά και οι απόγονοί τους, ως φωτεινά αστέρια στον ουρανό.

Επειδή λοιπόν είναι τόσο μεγάλο το μυστήριο του γάμου και τόσο χαρισματικό και χριστοποιεί και μεταμορφώνει και θεανθρωποποιεί όλη την ζωή μας, αυτό το γνωρίζει ο αρχέκακος όφης της πονηρίας, ο διάβολος, και αναλαμβάνει το έργο της φθοράς και της καταστροφής ο ίδιος προσωπικά, και θα λέγαμε ότι σε μια εποχή η οποία μας προετοιμάζει για την «νέα εποχή», σε μια εποχή πού κυριαρχεί προδρομικά ο αντίχριστος, έχει αναλάβει αυτό το έργο της καταστροφής της οικογενείας ο ίδιος ο διάβολος με τούς συνεργούς του, αλλά το πρώτο έργο το κάνει ο ίδιος. Επειδή γνωρίζει ότι, εάν φθαρεί αυτός ο θεσμός και η οικογένεια, όλες οι υπόλοιπες καταστροφικές επιπτώσεις δεν είναι πλέον στα χέρια του, ο ίδιος επιτελεί το μεγαλύτερο και πιο βαρύ έργο και τα υπόλοιπα τα αφήνει στους συνεργάτες του, πού είναι οι πονηροί δαίμονες.

Ξεκινάει λοιπόν πρώτα με παραπληροφόρηση. Εκμεταλλεύεται οποιαδήποτε πληροφορία και οποιοδήποτε στοιχείο μπορεί να βάλει τούς δύο συζύγους σε αντιπαράθεση και σε αντιδικία. Προσπαθεί να χρησιμοποιήσει και το πιο αθώο ακόμα μερικές φορές αστείο, να το περάσει στον άλλο σαν σοβαρό, ο άλλος σύζυγος να το θεωρήσει υποτίμηση, και αφού εκμεταλλευτεί το γεγονός αυτό σαν ένα γεγονός το οποίο μπορεί να διχάσει την άγια ενότητα των δύο συζύγων, αρχίζει να πολυβολεί σε επίπεδο διανοίας και λογισμών και τους δύο συζύγους. Από την αντιπαράθεση και την συνεχή αυτή κατάσταση του βομβαρδισμού των πληροφοριών καταφέρνει να σκοτίσει τον νου των ανθρώπων και να φέρει την δική του μαυρίλα σε επίπεδο διανοίας.

Υπάρχουν στιγμές πού ακόμα και τα πιο ενωμένα και τα πιο ευλογημένα ζευγάρια έχουν έντονη την δυσκολία αυτή και θα λέγαμε ότι εκείνη είναι και η πιο κρίσιμη στιγμή και η πιο κρίσιμη ώρα για την συζυγία. Δοκιμάζεται οριακά η αγάπη τους, η ελευθέρια τους και η ευπιστία τους στον αρχέκακο όφη της πονηρίας, τον διάβολο.

Δηλαδή χρησιμοποιεί την προαιώνια μέθοδό του, και όπως για πρώτη φορά πήγε στους πρωτοπλάστους και τούς ψιθύρισε στον νου,

στην διάνοια, τα ρήματα τα καταστροφικά, έτσι πηγαίνει μια στον ένα σύζυγο και μια στον άλλο και προσπαθεί μέσα από την δική του πληροφορία να ελκύσει τους συζύγους με το μέρος του.

Σ' αυτό το σημείο, και για να μη λησμονηθεί αυτή η τόσο βασική παράμετρος της λειτουργίας του γάμου, θα πρέπει να πούμε αυτό που προτείνουν πολλοί Πατέρες της Εκκλησίας μας, και ιδιαίτερα το συνιστούσε ο αείμνηστος Γέροντας πατήρ Δημήτριος Γκαγκαστάθης σε κάθε νεαρό ζευγάρι και τους έλεγε:

«Μάθετε από την αρχή της γνωριμίας σας και μάλιστα του γάμου, από την πρώτη νύκτα του γάμου σας, να κάνετε μαζί την πρώτη προσευχή, το πρώτο απόδειπνο και αφού τελειώσει το απόδειπνο -όπως γίνεται στα μοναστήρια-, να κάνετε μια μετάνοια ο ένας στον άλλον και να ζητήσετε συγγνώμη».

Τον ρώτησα λοιπόν -τότε που μας το είπε ο Γέροντας αυτό: «Κι αν δεν έχουμε καμία διαφωνία, Γέροντα, γιατί να το κάνουμε αυτό;».

Λέει: «Να το κάνετε υποχρεωτικά, γιατί έτσι θα μάθετε να ζητάτε ο ένας από τον άλλο συγγνώμη». Διότι, όταν θα έρθει το πρόβλημα, κι όταν πλέον θα έρθει ο ίδιος ο διάβολος για να γεμίσει τον νου με τις δικές του αναρίθμητες πληροφορίες, τις αλλοτριωμένες πληροφορίες, τότε βλέποντας τούς δύο συζύγους να κάνουν μετάνοια και να υπακούουν ο ένας στον άλλον, επειδή δεν μπορεί να σταθεί σε μια τέτοια ταπεινοφροσύνη, ασφαλώς θα φύγει, γιατί σιχαίνεται τούς ανθρώπους αυτούς οι οποίοι έχουν ταπεινοφροσύνη και έχουν αυτό το φρόνημα των μετανοιών. Πραγματικά, μια τέτοια κατάσταση, όταν από την αρχή λειτουργήσει, μπορεί να διαφυλάξει τον νου, τον ηγεμόνα νου και των δύο ανθρώπων από την παραπληροφόρηση, ώστε να μη κατέβουν οι πληροφορίες στην συνέχεια στην καρδιά και πλέον τραυματίσουν την αγάπη.

Αλλά κι αν υποτεθεί ότι προχωρεί στο δεύτερο αυτό στάδιο, δηλαδή οι πληροφορίες κατέβουν στην καρδιά, η παραπληροφόρηση του διαβόλου κατέβει στην καρδιά, και τότε υπάρχουν τα περιθώρια και υπάρχει η ετοιμότητα στους συζύγους να καταλάβουν από το είδος και από την ποιότητα των αισθημάτων που δημιουργούν οι λογισμοί, να καταλάβουν ποιος παρευρίσκεται εκείνη την στιγμή στην συζυγία τους.

Διότι όταν έχει κάνει την επίσκεψη του το αλλότριο αυτό πνεύμα, δηλαδή ο ίδιος ο διάβολος ή οι συνεργάτες του, εν πάση περιπτώσει,

τότε οι καρδιές και των δύο είναι ή κατά ψυχρές ή καταλυπημένες ή καταστενοχωρημένες.

Και επομένως όσο γρηγορότερα μπορέσουν και οι δύο σύζυγοι να κατανοήσουν ή έστω ο ένας να κατανοήσει την δαιμονική παρουσία και να δώσει χείρα βοήθειας στον άλλον, τότε οπωσδήποτε ο πιο ταπεινός και πιο υποχωρητικός είναι και ο πιο ευφυής, ο οποίος πράγματι βοηθάει τον σύντροφό του να ξελασπώσει από την δύσκολη στιγμή, να φύγει η ζώφωση απ' την καρδιά και πολύ περισσότερο ο σκοτισμός από τον νου και να επιστρέψουν στην αρχική τους, στην αρχετυπική τους χαρισματική συζυγική λειτουργία.

Είναι δυνατόν επομένως, λένουν οι Πατέρες μας, να αποφευχθεί ο καταιγισμός αυτός των πληροφοριών, των δαιμονικών πληροφοριών, και να αποφευχθεί όλο αυτό το κλίμα, αλλά και το πλέγμα των αντιπαράθεσεων, με την αρχική συμβουλή του αγίου Γέροντος πατρός Δημητρίου Γκαγκαστάθη, των προσευχών και των μετανοιών.

Εδώ θα μπορούσαμε να πούμε ότι, εάν καταφέρουν οι δύο σύζυγοι να αποφύγουν τον καταιγισμό των πληροφοριών με την τόσο βασική και πολύ δοκιμασμένη μέθοδο των αγίων Πατέρων μας, αλλά και των συζύγων οι οποίοι λειτούργησαν έτσι την συζυγία τους, τότε δεν έχουν να φοβηθούν τίποτα.

Ασφαλώς καμιά άλλη παρέμβαση δεν μπορεί να τούς διασπάσει, έστω και για λίγο, έστω και συμβατικά.

Αλλά δυστυχώς δεν χρησιμοποιούμε τα μέσα της Εκκλησίας μας, θεωρούμε τον γάμο ως μια καθαρά κοσμική υπόθεση, παίρνουμε αυτήν την τόσο χαρισματική και ευλογημένη συζυγία σαν ένα γεγονός κοσμικό και συμπεριφερόμαστε «ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων».

Αν λοιπόν λείψει η μετάνοια και η προσευχή, τότε παρεμβαίνουν πολλοί άλλοι παράγοντες επιγενέστερα και ευκολότερα παρεισφύουν στη συζυγία. Θα μπορούσαμε εδώ να αναφέρουμε σαν «πρώτες αθώες» (σε εισαγωγικά) παρεμβάσεις τις παρεμβάσεις των γονέων, οι οποίοι πολλές φορές από «ενδιαφέρον» κινούμενοι (το ενδιαφέρον θα το βάλουμε πάλι σε εισαγωγικά) και βλέποντας ότι το δικό τους το παιδί βρίσκεται σε μία δυσκολία -και όλοι οι γάμοι ασφαλώς έχουν δυσκολίες- δεν είναι πάντοτε εύκολοι και αστραπιαία εύκολοι στη συνεννόηση.

Διακατέχεται ένας γονέας από το σαρκικό ή συναισθηματικό φρόνημα, παρεμβαίνει στην συζυγία και αρχίζει πλέον η παρέμβαση δι' άλλου τρόπου και όχι δια του τρόπου πού αναφέραμε στην αρχή.

Χρησιμοποιεί πλέον ο διάβολος μερικές φορές τους γονείς και αυτοί παρεμβαίνοντας θεσμοθετούν μια διάσταση. Αν αυτή η παρέμβαση γίνει μονιμότερη, τότε ασφαλώς οι γονείς χρεώνονται με αυτό το μεγάλο χρέος και τη μεγάλη ευθύνη της διαλύσεως μιας συζυγίας, όταν πράγματι φτάσει να διαλυθεί.

Αλλά και πριν να φτάσει να διαλυθεί, αναλαμβάνουν την ευθύνη μιας προβληματικής συζυγίας και μπορεί ο ένας ή ο άλλος εκ των γονέων του ζεύγους να διατείνονται ότι ενδιαφέρονται για την ενότητα του ζεύγους, επειδή όμως παρεμβαίνουν, αυτή αυτή η παρέμβαση συνιστά και βασική δυσκολία στη συνεννόηση των δύο συζύγων.

Διότι ο ίδιος ο Κύριός μας λέει: «ένεκεν τούτου», του γάμου, «καταλείπει άνθρωπος τον πατέρα του και την μητέρα», επομένως να αποκολληθεί συναισθηματικά, να μην είναι ο πρώτος σύμβουλος η μητέρα ή ο πρώτος σύμβουλος ο πατέρας, και επομένως οι δύο σύζυγοι να μπορέσουν με τη δική τους ικανότητα ο καθένας, με τη δική τους γνώση, με την δική τους παιδεία, με τα δικά τους δυναμικά, αλλά και με την δική τους χαρισματική αναφορά προς τον Κύριο, να συνεννοηθούν.

Στην συνέχεια έχουμε τις πολύ οχληρές παρεμβάσεις της δασκάλας πού κυρίως παιδαγωγεί όλους μας, πού είναι η τηλεόραση.

Η τηλεόραση μπαίνει μέσα στα σπίτια, παρουσιάζει πάρα πολύ ανάγλυφα την παράνομη σχέση, την παρουσιάζει ιδανική μέσα στα πολλά σίριαλ, τα οποία έρχονται από το εξωτερικό, και την συζυγική σχέση την θεωρεί σαν πάρα πολύ κοινή ή αποτυχημένη.

Θα λέγαμε ότι σήμερα βομβαρδίζεται όλος ο λαός μας από αυτήν την καταστροφική μανία των μίντια, πού είναι στα χέρια βέβαια του διαβόλου, και επομένως μέσω αυτών των τόσο φαντασμαγορικών σίριαλ περνάει το αντίθετο μήνυμα, και επομένως το αυτονόητο πού θα έπρεπε να λειτουργεί περισσότερο μέσα στην τηλεόραση, και να εμφανίζεται ο συζυγικός θεσμός ως ο ιδανικότερος και καλύτερος και ο παράνομος να πολυβολείτε, αυτό πού είναι αυτονόητο, είναι το δυσνόητο, και το αντίθετο πού είναι η αμαρτία και η διάλυση, θεωρείται σαν το αυτόνοητο. Παρουσιάζεται λοιπόν ως τέλεια και ιδανική η παράνομη σχέση.

Γνωρίζουμε και κοπέλες μικρές, αλλά και κυρίες μέσης ηλικίας, ακόμη και προχωρημένης ηλικίας, πού στέκονται στην τηλεόραση και πραγματικά κλαίνε, όταν βλέπουν το σίριαλ εκείνο το οποίο παρουσιάζει μια παράνομη σχέση ως ιδανική, η οποία όμως δεν μπορεί να ολοκλη-

ρωθεί και να επιτευχθεί, διότι δυστυχώς υπάρχει πίσω ένας νόμιμος γάμος!

Και θα λέγαμε ότι μέσα τους συμφωνούν και θα συμφωνούσαν πολύ εύκολα, και εκείνη την στιγμή πού βλέπουν το σίριαλ θα 'λεγαν: «Μα τέλος πάντων, γιατί να βασανίζονται αυτοί οι άνθρωποι τόσο πολύ; Γιατί να υπάρχουν αυτοί οι θεσμοί οι τόσο σκληροί από την Εκκλησία, από τούς διάφορους θεσμούς, από τούς νόμους και να μην αφήνουν αυτούς τούς ανθρώπους να χαρούν τέτοιες ιδανικές ερωτικές κατάστασεις ; ».

Η τηλεόραση σήμερα πραγματικά, αγαπητοί αδελφοί, επειδή διαρκώς βομβαρδίζει τις αισθήσεις μας, αλλά και τον νου και μπαίνει και στην καρδιά, αυτά πού είναι αυτονόητα και θεσμοθετημένα μας τα κάνει πολύ χαλαρά.

Έτσι μέσα μας χάνουμε τα μέτρα, χάνουμε τις αξίες, και μπορώ να πω χωρίς υπερβολή ότι μερικές φορές το παράνομο με το ευλογημένο μας φαίνεται ίσο. Καταφέρνει δηλαδή πολλές φορές ο διάβολος να μας ελαχιστοποιήσει τα μέγιστα και να μεγιστοποιήσει τα ελάχιστα, έτσι ώστε να είναι πάρα πολύ εύκολη η πρόσβαση στην αμαρτία και στην διάλυση.

Κυρίως βέβαια θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ο υπ' αριθμόν ένα και μέγιστος εχθρός της ευλογημένης συζυγίας και του ευλογημένου γάμου είναι το παν-πάθος του εγωισμού, το οποίο εμφωλεύει σε πάρα πολλές καθημερινές στιγμές και προσπαθεί να δημιουργήσει -και χωρίς βέβαια την ιδιαίτερα παρουσία του διαβόλου- την αντιπαράθεση.

Επομένως η ελευθερία αυτή, πού λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και πρώτα απ' όλους ο Απόστολος Παύλος, η ελευθερία και η αγάπη πού τα θεωρούμε σαν τα μεγαλύτερα δυναμικά της συζυγίας, δεν είναι απόρθητα, γιατί με την ίδια διαδικασία πού ελευθερώνεται ο ένας ή και οι δύο σύζυγοι, με την ίδια ή και με μεγαλύτερη ευκολία πέφτει κανείς στον κλοιό μιας νέας σχέσεως.

Γιατί αν υποθέσουμε ότι καταφέρνουν και ο διάβολος και ο κόσμος και η τηλεόραση να σπάσουν ένα θεσμό και να τον βάλουν στο σχήμα της προσωρινής διαστάσεως, τότε είναι τόσο πολλές οι άλλες ευκαιρίες πού προσφέρονται στον σύζυγο ή στην σύζυγο, ώστε πολύ εύκολα βρίσκεται μέσα στον κλοιό της «ελευθερίας» πού ήθελε να έχει -αλλά «ελευθερία»- σε εισαγωγικά, και ο κλοιός της, στον οποίο ήδη βρίσκεται

χωρίς να το πολύ καταλάβει, τον δεσμεύει σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μη μπορεί τελικά να σκεφτεί, να μην μπορεί να αισθανθεί, να μη μπορεί να χρησιμοποιήσει την ελευθερία του, το αυτεξούσιό του, για να επιστρέψει στην οικογένειά του, όταν έστω για λίγο διάστημα ξεκουραστεί από τις συζυγικές και οικογενειακές υποχρεώσεις.

Επομένως η ελευθερία γίνεται συμβατικότητα, γίνεται νέα προβληματική, σε μία νέα σχέση διπλασιάζονται, τριπλασιάζονται ή και πολλαπλασιάζονται τα προβλήματα, γιατί στην συνέχεια αρχίζουν οι έντονες και πολλαπλές αντιπαραθέσεις, οι οποίες είναι ανεξέλεγκτες.

Σύμφωνα με την Ορθόδοξη Εκκλησία μας και την παράδοσή μας και τις πατερικές εμπειρίες και των αγάμων αλλά και των εγγάμων, οι δύο σύζυγοι έχουν αποκτήσει μεταξύ τους κάποια αρχέτυπα. τα αρχέτυπα τα έχουμε μέσα μας και από την αγωγή μας και από το άγιο βάπτισμά μας και το χρίσμα, αλλά και από την αρχική καταξιωμένη συμβίωση των δύο συζύγων. Υπάρχει μέσα μας το αρχέτυπο της αγάπης, της υπακοής, της κοινωνίας, της πολύ καλής σαρκικής επικοινωνίας, της ψυχικής επαφής, της συνεργασίας και της συνδιοικήσεως της οικογενείας.

Όταν αυτό το σχήμα της συζυγίας σπάσει, αυτά τα αρχέτυπα υπάρχουν μέσα μας, και επομένως όπου και να βρεθεί ο άνθρωπος, όσο και να θελήσει να διασκεδάσει την συνείδησή του με κάποια άλλη παρηγοριά ερωτική ή με κάποια άλλη παρηγοριά, των γονέων η κάποιων άλλων συγγενών η κάποιων άλλων φίλων, ασφαλώς το βασικό αρχικό αρχέτυπο που υπάρχει μέσα μας μάς φωνάζει και μάλιστα έντονα μας ζητάει την επιστροφή στην αρχική του εκπλήρωση.

Αυτά τα αρχέτυπα λειτουργούν από την πρόνοια του Θεού σαν φωτεινοί σηματοδότες, για να μας κρατούν στο θέλημα του Θεού, να μας κρατούν στην αληθινή κατά Χριστόν ευτυχία, να μας δημιουργούν την αληθινή ανθρώπινη πρόσβαση και να μας καθιερώνουν ως καταξιωμένους πατεράδες και μητέρες μέσα στην οικογένεια.

Ερχόμαστε στην περίπτωση κατά την οποία πλέον έχουν δημιουργηθεί και τα παιδιά, και επομένως η παρουσία των παιδιών και οι υποχρεώσεις προς τα παιδιά καταξιώνουν έτσι περισσότερο τον πατέρα και την μητέρα.

Η φροντίδα και η στοργή και η υποχρέωση προς τα παιδιά, κατά την κοσμική αντίληψη, είναι ένα βάρος, είναι ένας κόπος. Αλλά κατά την πνευματική τοποθέτηση, είναι ένα διακόνημα, ένα λειτούργημα, το οποίο όσο το επιτελεί κανείς εν αναφορά_ και με την χάρη του Θεού,

αυτό γίνεται όλο και ευκολότερο, και αναλαμβάνει πλέον ο Χριστός μας, η Παναγία, οι άγιοι Απόστολοι, οι άγιοι Άγγελοι αναλαμβάνουν την βοήθειά μας, επομένως δε και το δύσκολο έργο τόσο το χειρωνακτικό της αγωγής και της ανατροφής των παιδιών όσο και το παιδαγωγικό.

Δεν είμαστε μόνοι, αλλά έχουμε την παρουσία εκείνων πού πρωτοστάθηκαν στο μυστήριο του γάμου, πού έγινε το πρώτο θαύμα του γάμου και στην συνέχεια αενάως η χαρισματικότητα του πρώτου θαύματος εξακολουθεί εις το διηνεκές.

Θα μου επιτρέψετε να κάνω μία αυθαίρετη ίσως δική μου τοποθέτηση εδώ (εάν διαφωνήσετε, θα μου το πείτε στην συζήτηση). Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε το μυστήριο του γάμου σαν εκείνες τις ενέσεις ντεπόν, πού γίνονται για διάφορες παθήσεις, γίνεται μία φορά η ένεση, αλλά τα αποτελέσματά της διαρκούν για ένα μήνα, το φάρμακο διαλύεται σταδιακά μέσα στο σώμα του ανθρώπου και οι ευεργετικές επιδράσεις είναι πολυχρόνιες είναι μακροχρόνιες μάλλον.

Το μυστήριο του γάμου είναι ένα τέτοιο μυστήριο στο οποίο άπαξ μία πολύ σημαντική μέρα μας δίνεται συγκεκριμένα και όχι αόριστα η χάρις του Αγίου Πνεύματος, και επομένως τα ευεργετικά χαρισματικά αποτελέσματα διαρκούν εσαεί. Συνεπώς τα παιδιά είναι το αποτέλεσμα αυτών των δωρεών, των άκτιστων δωρεών του Θεού.

Η ανατροφή των παιδιών εμπίπτει και βρίσκεται μέσα σ' αυτό το κλίμα -των άκτιστων δωρεών του Θεού- και η αγωγή, η ορθόδοξη αγωγή, η χριστιανική αγωγή είναι ένα πολύ δυναμικό κομμάτι αυτών των δωρεών του Θεού που εδόθησαν κατά το μυστήριο του γάμου άπαξ, αλλά μέσα σ' όλο το φάσμα και σ' όλα τα χρόνια της οικογενείας λειτουργούν ορατά και συγκεκριμένα.

Τα παιδιά λοιπόν, βάσει των αρχτύπων πού αναφέραμε, βλέπουν τους γονείς αγαπημένους και χαίρονται. Τούς βλέπουν ενωμένους και ευτυχούν. Τούς βλέπουν μονιασμένους και δημιουργούν και αυτά μέσα στο κλίμα αυτής της δημιουργίας του Θεού. Το μοντέλο λοιπόν της αγωγής, της ορθοδόξου αγωγής, είναι ενοποιητικό. Το κλίμα της οικογενειακής αγωγής είναι ενοποιητικό. Μέσα στην οικογένεια όλοι αισθάνονται, αναπνέουν και χαίρονται αυτήν την άγια ενότητα του Αγίου Πνεύματος. Τα αρχέτυπα πού ήδη το Πνεύμα το Άγιο έβαλε στους δύο γονείς μεταδίδονται φυσιολογικά και στα παιδιά, και επομένως και τα αγόρια και τα κορίτσια, ακόμα και στην πιο δύσκολη εφηβική περίοδο, στην ατίθαση αυτή περίοδο, την χειμαρρώδη, την άτακτη, την ακατά-

στατη, τα παιδιά μπορούν και οσφραίνονται και ευφραίνονται με το κλίμα και με το Πνεύμα -αυτό το εύκρατο κλίμα- της αγάπης και της κοινωνίας των δύο συζύγων.

Όταν αυτό το κλίμα σπάσει, ασφαλώς γκρεμίζεται και στα παιδιά αυτό το αρχέτυπο, γκρεμίζεται στην πράξη, ενώ στον Ψυχολογικό τομέα και στον πνευματικό τομέα αρχετυπικά υπάρχει μέσα τους, και επομένως υπάρχει αυτή η αντιδικία ανάμεσα στο αρχέτυπο και στην έκπτωση του αρχετύπου.

Τα παιδιά μπλοκάρονται σ' όποια ηλικία κι αν βρεθούν, από την πιο τρυφερή -πολύ χειρότερα βέβαια- ως τη μεγαλύτερη. Τα ψυχοδυναμικά τους αδρανοποιούνται, δεν λειτουργούν, και επομένως το ανδρικό αρχέτυπο, πού είναι ο πατέρας, και το μητρικό αρχέτυπο και πρότυπο, πού είναι η μητέρα, εφ' όσον δεν περιβάλλονται από την ενοποιητική αγάπη, αρχίζουν πλέον να καταστρέφονται και να διαστρεβλώνονται στις συνειδήσεις των παιδιών.

Είναι δυνατόν ο πατέρας να ακυρώνει τη μητέρα και αντίστροφα, και επομένως μπορεί ο πατέρας να διατείνεται ότι βρίσκεται μακριά από την συζυγική εστία, αλλ' όμως έχει καλές σχέσεις με τα παιδιά του.

Τα παιδιά όμως έχουν την δυνατότητα, την ικανότητα και την ευφυΐα να ψυχολογούν και τον πατέρα και την μητέρα και να κατάλαβαίνουν σε ποιο βαθμό λένε την αλήθεια και πόσο πραγματικά ισχύουν οι υποσχέσεις περί ομονοίας και περί αγάπης.

Είναι γεγονός ότι σήμερα πολλά παιδιά ρέπουν στα ναρκωτικά, επίσης σε άλλους δρόμους αλλοτριωμένους, σε αιρετικές ομάδες, Επομένως σε ψυχοναρκωτικά. Διακατέχονται από πολλά Ψυχολογικά προβλήματα και πολλοί έφηβοι πού βρίσκονται στην κρίση μιας προβληματικής οικογένειας ή κυρίως μιας διαλυμένης οικογένειας, έχουν φοβερή κρίση ταυτότητας.

Πάνω στην κρίση ταυτότητας θα πρέπει να τονίσουμε το ζοφερό γεγονός της ομοφυλοφιλίας, το οποίο στις ημέρες μας λανσάρεται και προπαγανδίζεται από τους ανθρώπους εκείνους οι οποίοι έχουν αυτές τις βαριές παθογενείς τραυματικές εμπειρίες.

Δηλαδή, επιτρέψτε μου να πω πιο συγκεκριμένα ότι, εφ' όσον ένας νέος βρίσκεται εκτός αυτού του ενοποιητικού, ενωμένου οικογενειακού περιβάλλοντος και εφ' όσον και ο πατέρας και η μητέρα με την αγάπη και την αναγνώριση του ενός προς τον άλλον δεν επιβεβαιώνουν το ανδρικό φύλο ή το γυναικείο φύλο ο ένας προς τον άλλον, τα παιδιά κα-

τάλαβαιίνουν, εννοούν την αθέτηση πού γίνεται του ενός και του άλλου φύλου και βρίσκονται πάντοτε στον δεινό προβληματισμό ποιο φύλο να διαλέξουν.

Αυτό βέβαια είναι μεγάλη δοκιμασία για τα παιδιά, την οποία όμως δεν την έχουν όσα παιδιά βρίσκονται σε μία ενωμένη οικογένεια. Διότι εντελώς αυτονόητα και φυσιολογικά διαλέγουν το φύλο πού έχουν. Γιατί βλέπουν ότι το φύλο πού έχουν αντίστοιχα το έχει και ο πατέρας και αυτό το φύλο του πατέρα δεν σνομπάρεται, Δεν ακυρώνεται από την μητέρα, Δεν καταστρέφεται από την απουσία, από την έλλειψη ή από το σπάσιμο της οικογένειας.

Το ίδιο μπορεί να συμβεί και στο κορίτσι και στην όλη υπόλοιπη ιστορία και εξέλιξη των παιδιών.

Τα παιδιά που βρίσκονται εκτός του ενοποιημένου οικογενειακού κλίματος πάσχουν από διάσπαση της προσοχής, αφού το μυαλουδάκι τους είναι τι κάνει ο πατέρας, τι κάνει η μητέρα, οι οποίοι όμως αντιπαράτιθενται.

Επομένως στο δημοτικό ή στο γυμνάσιο ή στο λύκειο ή σε μεγαλύτερα σχολεία, Δεν μπορούν να έχουν την απαιτούμενη προσοχή, την σωστή προσοχή, για να μπορέσουν να τελειώσουν γράμματα και σπουδές και στην συνέχεια να ευδοκιμήσουν σ' ένα συγκεκριμένο επάγγελμα.

Γνωρίζουμε σήμερα πάρα πολλούς ανέργους, οι οποίοι έχουν στις καταβολές τους και στις ρίζες τους μία θλιβερή ιστορία ενός σπασμένου γάμου. Βέβαια εμείς λέμε ότι υπάρχει το πρόβλημα της ανεργίας και φταίει η κυβέρνηση και φταίνε οι διάφορες άλλες συνθήκες -και φταίνε κι αυτές βέβαια-, αλλά η ρίζα, η βάση και η αρχή του προβλήματος βρίσκεται σε άλλο επίπεδο, διότι το σωματοποιημένο άγχος και οι πολλές ευαισθησίες και τραυματικές εμπειρίες πού δημιουργήσε η σπασμένη οικογένεια είναι το βασικότερο αίτιο της μη δημιουργίας και της αποτυχίας σε διάφορους τομείς της ζωής των παιδιών.

Και μετά απ' αυτά ας διατυπώσουμε το ερώτημα: «με τι καρδιά ένας νέος των είκοσι πέντε ετών περίπου ή των τριάντα ή και των σαράντα ή μία νέα μικρότερης ηλικίας μετά από πολλές τραυματικές εμπειρίες σπασμένης οικογένειας θα σκεφτούν την δική τους αποκατάσταση; Αλλά και τι μοντέλο, τι εικόνα οικογένειας έχουν στον νου τους, ώστε να μπορέσουν στην συνέχεια και στην δική τους οικογένεια να είναι ισορροπημένοι, να είναι ηγεμονικοί και να μπορούν

να αγαπούν και να μπορούν να προσφέρουν, αφού αυτά δεν τα έχουν δει έμπρακτα στην δική τους οικογένεια;».

Ξέρω ότι σας στενοχώρησα, σας λύπησα και σας παρουσίασα τώρα, στο δεύτερο μέρος δηλαδή της ομιλίας, το τραγικό μέρος, το οποίο το αναπνέουμε, το οσφραινόμαστε, το ζούμε και εμείς οι πνευματικοί, το ψηλαφούμε κατά κόρον, κατά κόρον, κατά κόρον... Όμως εμείς δεν είμαστε απαισιόδοχοι. Γιατί; Γιατί γνωρίζουμε ότι οιαδήποτε σταυρική εμπειρία, από σταυρική πού είναι, από τραυματική δηλαδή, μπορεί να μετατραπεί σε σταυροαναστάσιμη και τελικά σε αναστάσιμη.

Δηλαδή η Ορθόδοξη Εκκλησία μας έτσι με τούς θεσμούς της, με την ιερή αγία γλώσσα της, με τούς ωραίους ύμνους της -πού έχουν ολόκληρη επιστημοσύνη μέσα τους και κυρίως έχουν τη χάρη του Αγίου Πνεύματος-, με τα άχραντα μυστήρια -εξομολόγηση, θεία ευχαριστία- με την χαρισματική εξακολουθητική παρουσία του μυστηρίου του γάμου και με τόσες άλλες ευκαιρίες, προσευχές, μελέτες- δίνει την δυνατότητα, στον οποιονδήποτε πού έχει οποιαδήποτε τραυματική εμπειρία, να ανασυστήσει την προσωπικότητά του και να δημιουργήσει την οικογένεια του.

Ο πνευματικός πατέρας προσπαθεί να δρα και στο σπασμένο οικογενειακό περιβάλλον ενοποιητικά. Προσπαθεί να συμφιλιώσει τους γονείς μεταξύ τους, τους γονείς με τα παιδιά και τα παιδιά με τους γονείς.

Η ορθόδοξη λατρεία μας, αυτό το ζεστό ανθρώπινο αλλά και φυσικό περιβάλλον, θεραπεύει τα τραύματα και τις ελλείψεις και κάνει θαύματα. Ο Κύριός μας δεν θαυματουργήσε μόνο στον γάμο της Κανά, έκανε και πολλά αλλά θαύματα. Το αρχικό το έκανε στον γάμο της Κανά, αλλά στην συνέχεια μπορεί να το κάνει και σε κάθε άλλη σχέση, σε κάθε άλλο γάμο, σε κάθε άλλη κατάσταση, σε κάθε άλλη περίπτωση και να μεταβάλλει την αρχική τραυματική εμπειρία σ' ένα αληθινό και πραγματικό γάμο. Όταν πηγαίνουμε στην Εκκλησία μας και στεκόμαστε όρθιοι εμείς οι ορθόδοχοι στη λατρεία μας, μπροστά μας, μπροστά στο τέμπλο, βλέπουμε τον Χριστό και την Παναγία μας. Βλέπουμε την Παναγία μας να κρατάει στην αγκαλιά της το Παιδάκι της.

Όσο τραυματικές εμπειρίες και να έχουμε, οποιεσδήποτε τραυματικές εμπειρίες και να έχουμε, όταν βρισκόμαστε μπροστά στην Παναγία μας και στο παιδάκι της, ασφαλώς η καρδιά μας μαλακώνει και όλα τα προβλήματα χαλαρώνουν.

Αν αρχίσει ένας ουσιαστικός διάλογος, εσωτερικός, μυστικός διάλογος μέσα στη λατρεία μας -όπου είναι ζωντανή η άκτιστη χάρη του αγίου Πνεύματος- τότε πραγματικά και η Παναγία μας αλλά και ο Χριστός θα μεταβάλουν όλες τις τραυματικές μας εμπειρίες σε μετατραυματικές, σε σταυροαναστάσιμες και αναστάσιμες.

Εδώ θα κάνουμε μία αναφορά στον άγιο πατέρα του οποίου την Ιερά μνήμη από σήμερα επιτελούμε, τον άγιο Συμεών τον νέο Θεολόγο, ο οποίος λέγει ότι μέσα στον χώρο της Εκκλησίας μας -και εννοεί ειδικά την λατρεία μας- δημιουργείται μια συνούλωση των τραυμάτων μας, μια επούλωση.

Την λέει συνούλωση καλύτερα, και είναι πιο επιτυχής ο όρος, γιατί όλες οι τραυματικές εμπειρίες πού προέρχονται κυρίως από τις δυσκολίες τις οικογενειακές, αλλά και από άλλες βέβαια, μπορούν με την χάρη του αγίου Πνεύματος να υπερβθούν και να γλυκαθεί η καρδιά των ανθρώπων.

Η Παναγία μας είναι μητέρα, η Εκκλησία μας ολόκληρη είναι μητέρα, κι αν ακόμα η δική μας η μητέρα κάπου δεν στάθηκε αληθινή μητέρα, είναι τροφός είναι παιδαγωγός άριστη, κι αν ακόμα η δική μας η μητέρα κάπου παραστράτησε, κάπου αστόχησε, κάπου παραπλανήθηκε.

Το πρόσωπο του Κυρίου μας είναι το αληθινό πατρικό πρόσωπο, πού πραγματικά ανασυνιστά μέσα μας την εικόνα του αληθινού πατέρα. και μάλιστα η άγια μητέρα, η Παναγία μας, και το τέλειο θεανθρώπινο πρόσωπο του πατρός μας, του Κυρίου, μπορούν, έστω και σε προηγμένη ηλικία, να μας ανασυστήσουν την εικόνα την αληθινή για τον πατέρα μας και την μητέρα μας. και μπορεί εκ των υστέρων τα τραυματισμένα παιδιά να βοηθήσουν τούς σπασμένους γονείς, ώστε νά ανασυστήσουν και αυτοί το αληθινό αρχέτυπο του πατέρα και το αληθινό αρχέτυπο της μητέρας.

Να γιατί, αγαπητοί μου αδελφοί, σεβαστοί πατέρες, πρωτίστως, διαφωνούμε με το σεμινάριο πού διοργάνωσε η Ψυχιατρική Εταιρεία στους πνευματικούς, και θέλει να τούς εκπαιδεύσει. Γιατί δεν είναι δυνατόν αυτό το μέγα μυστήριο του γάμου, όπως το βιώνει η Ορθόδοξη Εκκλησία μας, να το κατανοούν οι Ψυχίατροι, Συγχωρέστε με, δεν κατηγορώ προσωπικά ανθρώπους, αλλά επειδή η εποχή μας είναι πάρα πολύ δύσκολη και επειδή ακούμε πολύ περίεργα πράγματα να συμβαίνουν και επειδή ακούμε κάποιους Ψυχιάτρους, Ψυχολόγους, Ψυχαναλυτές, Ψυχοθεραπευτές να εγκρίνουν τη διάσπαση του γάμου, δεν μπορούν να

καταλάβουν ότι ο άνθρωπος έχει ανεξάντλητα και απεριόριστα όρια και ότι η χάρις του αγίου Πνεύματος ενυπάρχει ακόμα και στους διαφωνούντες συζύγους και στους διασπασμένους, αλλά τούς δίνουν εύκολα την εύκολη λύση –την χειρότερη βέβαια, τη δυσκολότερη λύση- και τούς λένε: «αφού δεν συμφωνείτε, χωρίστε, τι καθόσαστε και παιδεύεστε;» και από κει και πέρα αρχίζουν οι οδύσσειες και οι περιπέτειες των ποικίλων και πολλαπλών προβλημάτων και εντός και εκτός των οικογενειών, Γι' αυτό η κοινωνία μας σήμερα τόσο πολύ ταλαιπωρείται.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μας έχει ένα πλουσιότατο χαρισματικό δυναμικό, πού είναι το μέγα μυστήριο του γάμου. Θα πρέπει όλοι μας να ανασκουμπωθούμε, προς αυτό να κατευθύνουμε, προς αυτό να αγώμεθα, προς αυτό να χειραγωγούμεθα όλοι, όλοι μα όλοι, και να μη αφήνουμε κανέναν να μειώνει την θεανθρώπινη και χαρισματική του δυναμικότητα.

Απομαγνητοφωνημένη ομιλία που εκφωνήθηκε στις 11-03-2000 στην Ενορία ΑΓ. Παρασκευής, στο Σεμινάριο Ορθόδοξου Πίστεως.